

Högskolan Kristianstad

291 88 Kristianstad

044-250 30 00

www.hkr.se

Självständigt arbete, Grundlärarprogrammet med inriktning mot arbete i fritidshem, 15 hp

HT 2023

Fakulteten för lärarutbildningar

Extra anpassningar och samverkan i fritidshemmet

– Utifrån ett rumsligt, socialt och didaktiskt perspektiv

Janeth Stover & Mona Carlsson

Författare

Janeth Stover & Mona Carlsson

Titel

Extra anpassningar och samverkan i fritidshemmet
– Utifrån ett rumsligt, socialt och didaktiskt perspektiv.

Handledare

Per Davidson

Bedömande lärare

Erika Hansson

Examinator

Sara Lenninger

Sammanfattning

Studien fokuserar på ämnet extra anpassningar inom fritidshemmets verksamhet. I denna studie utforskas pedagogernas upplevelser av att arbeta med elever i behov av extra anpassningar. Tidigare forskning visar på stora utmaningar vad gäller att möta elever i behov av extra anpassningar. De vanligaste utmaningarna har visat sig vara; allt för stora elevgrupper, en bristande samverkan med elevhälsoteamet, brist på utbildad personal i fritidshem och bristfälliga lokaler i fritidshemmen. En semistrukturerad intervjumetod har använts i studien. För att analysera empirin har Asp-Onsjös (2020) inkluderingsteori applicerats. Teorin innefattar rumslig, social och didaktisk inkludering. Dessa tre aspekter används som verktyg för att utvärdera i vilken utsträckning en elev är inkluderad i sin skolsituation. Målet med studien var att granska i vilken utsträckning lärarna på fritidshemmet upplever att de tillgodoser elevernas behov av extra anpassningar. Resultatet visar att lärare i fritidshem upplever att de arbetar med olika typer av extra anpassningar som fungerar väl för eleverna generellt. Det finns dock en önskan från samtliga informanter om en ökad samverkan med elevhälsoteamet i syfte att få hjälp med relevanta strategier gällande extra anpassningar. Vidare visar resultatet från studien att den går i linje med vad tidigare forskning har påvisat, gällande utmaningar med extra anpassningar som tillgodoser elevens behov i en helhet på fritidshem.

Ämnesord

Lärare i fritidshem, fritidshem, extra anpassningar, inkludering, elevhälsoteam, samverkan

Author

Janeth Stover & Mona Carlsson

Title

Extra adjustments and collaboration in the leisure-time center – From a spatial, social, and didactic perspective.

Supervisor

Per Davidson

Assessing teacher

Erika Hansson

Examiner

Sara Lenninger

Abstract

The study focuses on the topic of extra adaptations within the leisure center's activities. This study explores educators' experiences of working with students in need of extra adaptations. Previous research indicates significant challenges in meeting the needs of students requiring extra adaptations. The most common challenges identified include excessively large student groups, insufficient collaboration with the student health team, a lack of trained personnel in leisure centers, and inadequate facilities in leisure centers. Semi-structured interview method was employed in the study. To analyze the empirical data, Asp-Onsjö's (2020) theory of inclusion has been applied. The theory encompasses spatial, social, and didactic inclusion. These three aspects are used as tools to assess the extent to which a student is included in their school situation. The aim of the study was to examine the extent to which teachers in the leisure center perceive that they meet students' needs for extra adaptations. The results indicate that teachers in the leisure center feel that they work with various types of extra adaptations that generally work well for students. However, there is a desire from all informants for increased collaboration with the student health team to obtain assistance with relevant strategies regarding extra adaptations. Furthermore, the results of the study align with previous research, highlighting challenges with extra adaptations that meet the student's needs comprehensively in the context of leisure centers.

Keywords

Teachers in leisure centers, leisure centers, extra adaptations, inclusion, student health team, collaboration

1. Inledning och bakgrund.....	6
1.1 Lagändring.....	7
1.2 Fritidshemmets uppdrag	7
1.3 Extra anpassningar	8
1.4 Inkluderingssteori	9
2. Syfte	9
2.1 Frågeställning	10
3. Tidigare forskning	10
3.1 Fritidshemmet som grupporienterat	10
3.2 Samverkan med olika aktörer	11
3.3 Fritidshem och inkludering	12
3.4 Kompetenser gällande extra anpassningar	13
4. Teoretiskt perspektiv	15
4.1 Rumslig inkludering	15
4.2 Social inkludering.....	16
4.3 Didaktisk inkludering	17
4.4 Inkludering och anpassningar inom fritidshemmet	18
4.5 Samverkan med elevhälsoteamet för inkludering i fritidshemmet.....	18
5. Metod.....	19
5.1 Metodval.....	20
5.2 Urval.....	20
5.3 Genomförande	21
5.4 Etiska överväganden	21
5.5 Bearbetning och analys av intervjuerna	22
6. Resultat.....	23

6.1 Tolkning av extra anpassningar i fritidshemmet	23
6.2 Arbetet med inkludering på fritidshemmet	24
6.2.1 Rumslig inkludering	25
6.2.2 Social inkludering	26
6.2.3 Didaktisk inkludering	27
6.3 Samverkan med elevhälsoteamet	28
6.4 Kompetens inom fritidshemmet	29
7. Resultatanalys.....	30
7.1 Tolkning av extra anpassningar i fritidshemmet	30
7.2 Arbete med inkludering på fritidshemmet.....	31
7.2.1 Rumslig inkludering	31
7.2.2 Social inkludering	32
7.2.3 Didaktisk inkludering	33
7.3 Samverkan med elevhälsoteamet	33
7.4 Kompetens inom fritidshemmet	34
8. Diskussion	35
8.1 Resultatdiskussion	35
8.2 Slutsats.....	37
8.3 Metoddiskussion.....	38
8.4 Framtida forskning	40
Referenslista.....	41
Bilaga 1	44
Bilaga 2	45
Bilaga 3	46

1. Inledning och bakgrund

Under vår verksamhetsförlagda utbildning har vi ofta reflekterat kring elever i behov av extra anpassningar. Frågan som ställts har varit vilka förutsättningar elever i behov av extra anpassningar får i fritidshemsverksamheten. Upplevelsen har ofta varit att det fungerat väl under skoldagen, men att det inte funnits liknande förutsättningar under elevens senare del av skoldagen. Schröder & Tuisku (2015) förklarar att elever börjar sin skoldag tidigt på morgonen, där de möts av andra elever och pedagoger. Under skoldagen sker det många övergångar för eleverna. Dels har eleverna varierade ämnen som undervisas i olika salar, dels olika aktiviteter under raster. I slutet av skoldagen går många elever över till fritidshemsverksamheten. Övergången till fritidshemmet sker antingen i samma lokal eller i någon annan lokal, beroende på fritidshemmets storlek eller var det öppnas och stängs. Detta innebär många förändringar för eleverna, både rumsliga och sociala, vilket medför utmaningar för elever i behov av extra anpassningar. Schröder & Tuisku (2015) menar att övergångar ibland kan ses som positiva för vissa elever, eftersom deras förmåga för utveckling och lärande ökar. Men för många andra elever i behov av extra anpassning kan övergångar, byten eller förändringar skapa oro och otrygghet som förhindrar deras lärande, särskilt de yngre eleverna. Lundgren et al. (2020) tar också upp att många elever placeras på fritidshemmet i stora barngrupper utan att någon anpassning till elevens behov görs.

Elevhälsoteamet är en grupp inom skolsystemet som består av skolsköterska, skolläkare, psykolog, kurator och specialpedagog. Skolinspektionen (2016) påpekar att elevhälsoteamet har en betydande roll i arbetet med elever i behov av extra anpassningar och bör därför användas. Även Wernholm (2022) betonar vikten av samarbete mellan lärare i fritidshem och elevhälsoteam. Samverkan mellan elevhälsoteam och lärare i fritidshem skapar förutsättningar för en helhetsorienterad och effektiv hantering av elevernas behov och utveckling. Det skapar en integrerad strategi för att stödja elevernas välbefinnande, vilket är avgörande för deras framgång i och utanför skolan. Av den anledningen kommer denna studie att utforska extra anpassningar utifrån social-, rumslig- och didaktisk inkludering och även utforska hur samverkan fungerar mellan lärarna i fritidshemmet och elevhälsoteamet.

1.1 Lagändring

Ändringen av skollagen (SFS 2010:800) år 2014 motiverades av lärarnas erfarenheter av oklara styrdokument, ökande administrativ arbetsbörda och brister i rätten till tidigt stöd för eleverna. Den nya lagändringen införde begreppet stöd i form av extra anpassningar. Skolan blev skyldig att ge eleverna extra anpassningar i syfte att ta hänsyn till elevers svårigheter eller funktionsnedsättningar. Att sätta in en åtgärd i form av extra anpassning är något läraren själv kan göra idag utan att det behöver formaliseras. Rondahl (2022) förklarar att anledningen till lagändringen var för att underlätta lärares administrativa arbete. Lagändringen bidrog till en halvering av antal åtgärdsprogram för elever, vilket i sin tur halverade dokumentationsbördan. I stället för att lägga tid på att dokumentera de olika anpassningarna skulle lärare lägga denna tid på att utvärdera och matcha rätt behov med rätt anpassning.

1.2 Fritidshemmets uppdrag

Det framgår tydligt från Skolforskningsinstitutet (2021) och Wernholm (2022) studier att elevernas intressen spelar en central roll i utformningen av undervisningen på fritidshem. Att ha elevernas intressen som utgångspunkt är avgörande för att skapa en meningsfull och engagerande lärmiljö. När eleverna är intresserade av de aktiviteter de deltar i ökar deras motivation och engagemang. Wernholm (2022) betonar vikten av att lärare i fritidshem är medvetna om och tar hänsyn till elevernas intressen och erfarenheter när de implementerar extra anpassningar. Detta kan exempelvis innebära att skapa en öppen dialog med eleverna, genom att lyssna på deras åsikter och inkludera deras preferenser i planeringen av aktiviteter. Utifrån Wernholms (2022) studie betonas även vikten av grupporienterad undervisning på fritidshem. Genom att fokusera på aktiviteter där eleverna deltar som grupp främjas gemenskap, samhörighet och delaktighet. Lärare i fritidshem bör vara medvetna om att skapa en positiv och stödjande atmosfär i gruppen, särskilt när det gäller extra anpassningar för enskilda elever. Detta kan bidra till att främja en positiv inställning till varandra och öka elevens självförtroende. Vidare påpekar Wernholm (2022) att lärare bör också vara medvetna om dynamiken i gruppen, elevernas olika roller och hur dessa kan påverka lärmiljön. Genom att skapa förutsättningar för en kreativ lärmiljö som främjar kommunikation och delaktighet kan lärare skapa en positiv lärmiljö där eleverna känner sig trygga och motiverade. Att främja öppenhet och respekt inom gruppen kan vara en nyckelfaktor för att skapa en gynnsam lärmiljö för alla elever, inklusive de som behöver extra anpassningar.

1.3 Extra anpassningar

Begreppet extra anpassning definieras i detta arbete som en mindre stödsats som kan genomföras av läraren eller övrig skolpersonal, i anknytning till ordinarie undervisning. Enligt Rondahl (2022) handlar extra anpassningar om olika undervisningsmetoder, material eller arbetssätt som anpassas för att bemöta behoven hos elever med särskilda behov. Det är viktigt att eleven uppnår målen inom skolans kontext. Enligt Skolverkets (2019) artikel handlar extra anpassningar, utifrån fritidshemmets kontext, om att bidra till att ge eleven rätt förutsättningar för sitt lärande, sin personliga utveckling samt för att erbjuda eleven en meningsfull fritid. Extra anpassningar ska ges genom ett inkluderande arbetssätt. Duvander (2023) betonar i sin artikel, vikten av att extra anpassningar ska ges under elevernas hela skoldag, inklusive på fritidshemmet. I skolan kan exempelvis läraren ge eleven extra tid för inlämning av ett prov eller att läraren placerar eleven på en särskild plats i klassrummet. Eftersom fritidshemmets uppdrag skiljer sig från skolans uppdrag förtydligas vad extra anpassning innebär i fritidshemmet.

I Skolverkets artikel om "Inkluderande undervisning – fritidshemmets arbete med elever i behov av extra anpassningar och särskilt stöd" ges det exempel på olika anpassningar som kan tillämpas. Bullerdämpning, ramper och dörröppnare är exempel på fysiska anpassningar. Exempel på pedagogiska anpassningar kan vara visuellt stöd och tydlig planering för dagen eller veckan och olika typer av tekniska hjälpmedel. Utifrån den sociala miljön ges det exempel på vikten av att i förväg se till att eleven har förstått reglerna för leken, eller förtydliga vilka platser samt aktiviteter som är möjliga att välja mellan. Sjölund et.al., (2017) menar att många elever i behov av extra anpassning behöver extra tydliga ramar, strukturer och rutiner. Det är viktigt att dessa elever förbereds innan om vad som ska hända, hur det ska gå till och varför eleverna ska göra det. Detta kommer att underlätta för eleverna, både under och efter skoltid. För många elever är rasten och vissa aktiviteter, som inte är strukturerade, mer utmanande att klara av än de mer strukturerade. Under rasten förväntas det att eleverna ska kunna hantera en ömsesidig social kommunikation, sinnesintryck och ha god tidsuppfattning. Därför kan pedagogen underlätta för eleverna med olika svårigheter genom att till exempel ha schemalagda rastaktiviteter. Dessa aktiviteter kan då ledas av en vuxen för att det ska bli extra tydligt för eleven.

1.4 Inkluderingssteori

I denna studie tillämpas Asp-Onsjös (2020) inkluderingssteori för att analysera och diskutera resultaten från studien om extra anpassningar på fritidshemmet. I det följande stycket förklaras kortfattat innebörden av inkluderingssteorin och dess relevans i studien.

Enligt Skolverkets (2019) artikel syftar begreppet inkludering till att i stället för att fokusera på hur varje individ anpassar sig, i stället anpassa lärandemiljön efter varje elevs specifika behov och förutsättningar. Detta är en väsentlig aspekt att beakta vid arbetet med elever som behöver extra anpassningar. Skolverkets (2019) artikel beskriver att vara närvarande fysiskt betyder inte automatiskt att en elev är inkluderad i en situation utan att den sociala, fysiska och pedagogiska miljön också förändras. Enligt Nilholm (2020) tenderar inkludering ofta att likställas med begreppet en skola för alla, då begreppet innebär att alla elever ska ha rätt till närvaro och vara delaktiga i klassrummet. Inkludering har inte endast att göra med vart eleverna får sin utbildning utan innebär också att eleverna får en bra skolsituation. Leifler (2022) förklarar att begreppet inkludering började användas aktivt under 80-talet. Detta efter ett missnöje kring hur skolan arbetade med att inkludera elever med olika typer av funktionshinder och utmaningar. Nilholm (2020) tydliggör idén om inkludering som har att göra med till exempel var en elev är placerad i klassrum, där utgångspunkten är att hela undervisningssituationen måste förändras på så sätt att den anpassas till elevers olika förutsättningar. Leifler (2022) förklarar vidare att tankegångar kring inkludering finns på flera ställen i styrdokumentet för skolan, dock med omskrivningar som exempelvis att läraren ska möta eleven där hen befinner sig samt att undervisningen ska anpassas efter varje elevs förutsättningar. Då inkludering är grundläggande i arbetet med elever i behov av extra anpassning, kan Asp-Onsjös (2020) inkluderingssteori användas som ett verktyg för att bedöma hur eleverna inkluderas i sin undervisning på fritidshemmet samt i vilken utsträckning.

2. Syfte

Syftet är att undersöka hur lärarna på fritidshemmet upplever att de arbetar utifrån elevernas behov av extra anpassningar samt att utforska deras upplevelser av samarbetet med skolans elevhälsoteam.

2.1 Frågeställning

Vilka extra anpassningar beskriver läraren i fritidshemmet att eleverna är i behov av och hur genomförs de?

Vilka förutsättningar har läraren i fritidshemmet för samverkan med skolans elevhälsoteam?

3. Tidigare forskning

I forskningsöversikten redovisas tidigare studier som pekar på såväl brister som tillgångar inom fritidshemmet gällande extra anpassningar. Exempel på brister innefattar obehörig personal, bristfälligt samarbete mellan elevhälsoteamet och fritidspedagoger, för stora elevgrupper, bristfälliga lokaler och en bristande kunskap om vad extra anpassningar är och hur dessa bör tillämpas. Samtidigt belyses även tillgångar, såsom betydelsen av att pedagogerna tar hänsyn till elevernas intressen i undervisningen. För att säkerställa optimala förutsättningar för elever med behov av extra anpassningar på fritidshemmet är det viktigt att beakta dessa faktorer.

3.1 Fritidshemmet som grupporienterat

Det framgår tydligt från Skolforskningsinstitutet (2021) och Wernholm (2022) studier att elevernas intressen spelar en central roll i utformningen av undervisningen på fritidshem. Att ha elevernas intressen som utgångspunkt är avgörande för att skapa en meningsfull och engagerande lärmiljö. När eleverna är intresserade av de aktiviteter de deltar i ökar deras motivation och engagemang. Wernholm (2022) betonar vikten av att lärare i fritidshem är medvetna om och tar hänsyn till elevernas intressen och erfarenheter när de implementerar extra anpassningar. Detta kan exempelvis innebära att skapa en öppen dialog med eleverna, genom att lyssna på deras åsikter och inkludera deras preferenser i planeringen av aktiviteter.

Utifrån Wernholms (2022) studie betonas även vikten av grupporienterad undervisning på fritidshem. Genom att fokusera på aktiviteter där eleverna deltar som grupp främjas gemenskap, samhörighet och delaktighet. Lärare i fritidshem bör vara medvetna om att skapa en positiv och stödjande atmosfär i gruppen, särskilt när det gäller extra anpassningar för enskilda elever. Detta kan bidra till att främja en positiv inställning till varandra och öka elevens självförtroende. Vidare påpekar Wernholm (2022) att lärare bör också vara medvetna om dynamiken i gruppen, elevernas olika roller och hur dessa kan påverka lärmiljön. Genom att skapa förutsättningar för en kreativ lärmiljö som främjar kommunikation och delaktighet kan lärare skapa en positiv

lärmiljö där eleverna känner sig trygga och motiverade. Att främja öppenhet och respekt inom gruppen kan vara en nyckelfaktor för att skapa en gynnsam lärmiljö för alla elever, inklusive de som behöver extra anpassningar.

Båda studierna från Skolforskningsinstitutet (2021) och Wernholm (2022) betonar vikten av den grupporienterade undervisningen för elever och att den ska utgå från elevernas intressen. Grupporienterad undervisning skapar gemenskap, samhörighet och delaktighet, vilket går hand i hand med inkludering. Eftersom fritidshemmet generellt är grupporienterat innebär det att mycket av elevernas tid spenderas i grupp. Det blir därför särskilt viktigt att undersöka hur lärare i fritidshemmet upplever att de inkluderar elever i behov av extra anpassningar i sin gruppundervisning.

3.2 Samverkan med olika aktörer

Samverkan mellan olika aktörer inom skolan, inklusive fritidshemmet, är avgörande menar Asp-Onsjö (2020), för att främja elevens utbildning och stödja inkludering och extra anpassningar. Även Jahn et.al (2020) betonar vikten av ett effektivt samarbete mellan pedagoger i hela skolverksamheten. För att undervisningen på fritidshemmet ska komplettera skolundervisningen bör pedagogernas olika kompetenser utnyttjas. Detta kräver regelbunden kommunikation och samarbete mellan pedagoger i skolan och fritidshemmet, där man delar erfarenheter och diskuterar vad som fungerar väl och mindre bra.

Specialpedagogiska skolmyndighetens (SPSM) samarbete med forskaren Marina Wernholm (2022) lyfter fram utmaningarna som lärare i fritidshem står inför när det gäller extra anpassningar och särskilt stöd. Bristen på fungerande samverkan mellan olika aktörer såsom klasslärare, fritidshemslärare och specialpedagoger kan leda till otillräckligt stöd för elever i behov av stöd. Elvstrand m.fl. (2022) bekräftar den bristande samverkan som påverkar fritidshemmets förmåga att erbjuda extra anpassningar. Exempelvis framkom att lärare i fritidshem inte hade möjlighet att delta i möten med vårdnadshavare, rektor eller elevhälsoteam för att få nödvändig information om hur de bäst kan stödja elever med extra anpassningar. Vidare framkom brister i samverkan med elevhälsoteam och behovet av handledning från specialpedagoger.

Även Karlsson (2017) beskriver en bristande samverkan mellan klassläraren och elevhälsoteamet och att hur det leder till en bristande tillämpning av extra anpassningar för elever. Resultaten från studien framhäver betydelsen av rektors engagemang och kompetens för

att stödja lärarna i deras arbete med extra anpassningar. En ökad samverkan mellan lärare, rektor och elevhälsoteam kan bidra till en bättre implementering av extra anpassningar. Relevansen för fritidshemmet i dessa resultat och insikter är betydande, särskilt med avseende på hur extra anpassningar hanteras och förstås inom skolvärlden.

Lago & Elvstrand (2020) beskriver i sin studie vikten av möjlighet för samverkan i form av tid och rum. Studien visar att samverkan inte enbart bygger på aktörernas vilja utan även kräver fysiska mötesplatser och tid avsatt för att möjliggöra samverkan. Även Wernholm (2022) beskriver i sin studie att det råder brist på samverkan och tid avsatt för möten. Det leder i sin tur till att lärare i fritidshem upplever en känsla av uppgivenhet och frustration.

Sammanfattningsvis framkommer det att samverkan mellan skolans olika aktörer är avgörande för att på bästa vis säkerställa elevernas behov av extra anpassningar. Samtidigt visar studierna att det är vanligt förekommande med bristande samverkan och att det framför allt rör sig om brister i form av tid och rum snarare än viljan till samverkan. Då samverkan är centralt för att ge elever i behov av stöd rätt anpassningar så bör detta vidare undersökas i denna studie.

3.3 Fritidshem och inkludering

Enligt Skolverket (2019) är det inte tillräckligt att en elev bara är fysiskt närvarande för att vara inkluderad. För att en elev ska vara inkluderad krävs det att den sociala, fysiska och pedagogiska miljön också förändras. Elvstrand, Lago & Lundqvist (2022) genomförde en omfattande enkätstudie med 65 informanter för att fördjupa förståelsen kring "Fritidshemslärares arbete, inkluderande arbetssätt och samverkan". Resultaten av studien visar att lärare i fritidshem upplever att arbetsmiljön kan vara påfrestande, speciellt utifrån stora elevgrupper och upplevelsen av att man inte räcker till för samtliga elever. Informanterna beskriver vidare att de eleverna med behov av extra anpassningar deltar tillsammans i fritidshemmet i de olika aktiviteterna. För elever i behov av extra anpassningar kan stora elevgrupper försvåra möjligheten för att etablera sociala relationer. För att främja inkludering för elever i behov av extra anpassning vidtas olika åtgärder, såsom särskilda platser vid mellanmålet, tydliga instruktioner, aktiviteter i mindre grupper, vuxenledda aktiviteter, tydliga rutiner samt anpassat material och schema. Informanterna beskriver vidare att extra anpassningar som erbjuds inte enbart är kopplat till den enskilde eleven utan också kan appliceras som en generell anpassning, detta i följd av fritidshemmets bemanning, elevgruppens storlek och de lokalmässiga förutsättningarna.

Gustafson & Hjärne (2015) genomförde en studie gällande inkluderande arbetssätt i en friskola. Resultatet visade att friskolan genomsyras av ett inkluderande arbetssätt samt att specialpedagogiken sågs som pedagogik för alla. Det som utmärkte friskolan var deras sätt att arbeta med elever i behov av stöd. Detta bekräftade Skolinspektionen när de granskade "särskilt stöd" som bedömdes vara väl fungerande. Personalen och rektorn menade att framgången berodde på att skolan var relativt liten vilket gjorde att pedagogerna kunde arbeta inkluderande och ingen elev glömdes bort eller blev osynlig.

Sammanfattningsvis visar resultaten på hur stora elevgrupper skapar en påfrestande miljö för elever i behov av extra anpassningar, vilket kan hämma elever från att etablera sociala relationer. Samtidigt som det framgår att det finns olika sätt att arbeta för att främja inkludering. Inkludering är en särskilt viktig del i arbetet med elever i behov av extra anpassning. Begreppet inkludering är brett och kan tolkas på olika sätt, därav kommer denna studie att undersöka hur informanterna upplever att de arbetar utifrån den sociala-, rumsliga-, och didaktiska inkluderingen.

3.4 Kompetenser gällande extra anpassningar

Hjärne och Säljö (2013) framhäver att effektiva insatser kräver samverkan och ömsesidig kompetensdelning mellan pedagoger och elevhälsopersonal för att skapa en inkluderande och stödjande miljö för alla elever. Enligt lag (SFS 2010:800) ska det finnas tillgång till skolsköterska, skolläkare, kurator och psykolog på alla skolor. Elevhälsans kompetens ska vara tillgänglig för alla delar av skolverksamheten, oavsett skolform. Hjärne och Säljö (2013) menar att elevhälsoteamets kompetens omfattar att erbjuda olika perspektiv och tillämpa en tvärprofessionell samt kritisk synvinkel, särskilt med betoning på miljömässiga aspekter av skolvårigheter. Dessa kompetenser och samverkan är avgörande för att identifiera och stödja elever i behov av extra anpassningar. Hylander & Guvå (2017) menar att specialpedagogen har en viktig roll när det gäller implementeringen av didaktiska anpassningar i samverkan med undervisande lärare. Även skolsköterskan och skolläkaren bidrar med kunskap kring faktorer i arbetsmiljön som främjar lärandet. Psykologen bidrar med kunskap om grupprocesser och ledning i samverkan med lärare för att uppnå ett gott arbetsklimat. Kuratorn bidrar med psykosocial kompetens i arbetet med enskilda elever och elevgrupper.

I två separata undersökningar beskriver Skolinspektionen (2016) och Karlsson (2017) hur lärare arbetar med extra anpassningar och hur brist på kunskap och samverkan påverkar genomförandet av åtgärder. Resultaten går i linje med Wernholms (2022) studie som beskriver

hur även fritidshemslärare ibland upplever bristande kompetens i arbetet med elever i behov av extra anpassningar. I studien beskrivs lärare i fritidshemmet som nyckelpersoner i arbetet med elever i behov av stöd, då de har möjlighet att interagera med eleverna både i skolan och fritidshemmet.

Skolinspektionens (2016) resultat tyder på en varierad tillämpning av extra anpassningar bland lärare på olika skolor, vilket indikerar behovet av tydligare riktlinjer och fortbildning för att säkerställa en enhetlig implementering över skolområdet. I Karlssons (2017) undersökning kunde lärarna ge många förslag på extra anpassningar men understryker lärarnas bristande kunskaper om begreppet extra anpassning. Karlsson (2017) påpekar att deras förslag inte alltid är direkt kopplade till styrdokumentet vilket betonar nödvändigheten av fortbildning för att öka lärarnas förståelse och korrekta tillämpning av extra anpassningar. Karlssons (2017) undersökning belyser även olika forskarperspektiv om hur skolan bör hantera extra anpassningar. Karlssons (2017) resultat visar att skolan bör arbeta förebyggande genom hög kvalitet i den ordinarie undervisningen. Å andra sidan menar Karlsson (2017) att tidigare forskning visat att fokus bör ligga på att tidigt upptäcka och sätta in insatser för att motverka negativ utveckling. Samtidigt visar Karlssons (2017) resultat att lärarna uppfattade att ansvaret för extra anpassningar läggs på den enskilda läraren i alltför hög grad.

Skolinspektionen (2016) redovisar studier som visar på en "vi väntar och ser"-attityd när det kommer till att fånga upp elever i behov av extra stöd som är vanligt förekommande i skolor bland klasslärarna. Denna tvetydighet i perspektiv kan påverka lärarnas tillvägagångssätt och skapa otydlighet kring hur extra anpassningar bör tillämpas på bästa sätt.

Dessa studier indikerar att en del lärare har en bristande förståelse för Skolverkets riktlinjer och har en osäkerhet kring optimal tillämpning av extra anpassningar. Å andra sidan, ska det finnas olika typer av kompetenser tillgängliga i form av ett elevhälsoteam att dra nytta av. Resultaten från dessa studier tyder på att vissa lärare saknar en fullständig förståelse för Skolverkets riktlinjer och känner en osäkerhet kring optimal tillämpning av extra anpassningar. Å andra sidan finns det olika kompetenser tillgängliga via elevhälsoteam. Eftersom elevhälsoteamet besitter goda kunskaper om hur anpassningar ska genomföras, blir det intressant att undersöka hur fritidshemmet uppfattar sitt arbete med extra anpassningar enligt Skolverkets riktlinjer och i vilken omfattning de drar nytta av elevhälsoteamets kompetenser.

4. Teoretiskt perspektiv

I detta kapitel presenteras och definieras det teoretiska begrepp som utgör grunden för analysdelen av studien. För att på ett relevant sätt analysera informanternas utsagor om hur de arbetar med extra anpassningar kommer inkluderingsperspektivet användas som verktyg. Då Skolverket (2019) beskriver att stödinsatser i skolan framför allt handlar om hur skolan kan anpassa och utforma olika lärmiljöer, undervisning och metoder för att ge alla elever förutsättningar att "lyckas", blir inkluderingsperspektivet också centralt utifrån extra anpassningar. Enligt Skolverkets (2019) artikel framgår vikten av att alla elever känner att de är delaktiga i ett sammanhang och ges möjlighet att utvecklas utifrån sina egna förutsättningar. Begreppet inkludering innebär att i stället för att fokusera på hur varje individ anpassar sig, handlar det om att anpassa lärandemiljön efter varje elevs behov och förutsättningar. Även om begreppet inkludering inte är tydligt definierat och inte används i läroplanen, finns inkluderingsperspektivet i styrdokumentet genom begrepp som tillgänglig utbildningsmiljö och möjligheten för elever att vara delaktiga i sin utbildning.

Denna studie bygger på Asp-Onsjös (2020) forskning, som använder tre olika inkluderingsperspektiv: rumsligt, socialt och didaktiskt. Asp-Onsjös (2020) studie baseras på lärarnas berättelser om extra anpassningar med hjälp av de tre inkluderingsaspekterna. Asp-Onsjös (2020) fokus är att använda dessa perspektiv som verktyg för att utvärdera i vilken utsträckning en elev är inkluderad i sin skolsituation. Enligt Asp-Onsjö bör pedagogiska åtgärder prioriteras för att främja inkludering. Resultaten av studien visar att elever kan vara inkluderade i alla aspekter eller exkluderade i vissa av dem. Pedagogiska åtgärder framstår som ett verktyg som både främjar inkludering och bekräftar exkludering, och det fungerar som en indikator på hur inkludering fungerar i verksamheten. Nedan följer en kort beskrivning av dessa perspektiv och hur de är relevanta för vår studie. En annan viktig aspekt som belyses är samverkan med elevhälsoteamet och hur detta samspel kan stödja och främja inkluderingen av elever med behov av extra anpassningar. Genom att integrera elevhälsoteamets kompetens och resurser i arbetet med extra anpassningar strävar studien efter att utforska och förstå de synergier som kan uppstå för att skapa en mer gynnsam miljö för alla elever.

4.1 Rumslig inkludering

I samband med extra anpassningar kan den rumsliga inkluderingen innebära att skolans fysiska miljö anpassas för att möta behoven hos elever med varierande förutsättningar. Det kan

inkludera åtgärder såsom att skapa tillgängliga utrymmen, anpassa möbler eller tillhandahålla tekniska hjälpmedel för att underlätta elevernas deltagande.

Rumslig inkludering, enligt Asp-Onsjö (2020), betyder att elever aktivt deltar i olika rumsliga aktiviteter tillsammans med sina kamrater, vare sig det är i klassrum, på skolgården eller i matsalen. Denna inkludering är nära kopplad till skolans fysiska miljö, som enligt Tufvesson (2014) omfattar allt konstruerat inom och utanför skolan och bör stödja olika inlärningsbehov. Skolans fysiska miljö spelar en avgörande roll för elevernas möjligheter till optimal utveckling och kan antingen skapa förutsättningar för eller hinder för deras inläring. Inomhusmiljön bör specifikt främja pedagogisk verksamhet, social interaktion, fysisk aktivitet och möjligheter till vila och återhämtning. När det gäller extra anpassningar är kopplingen till den fysiska miljön central. Planeringen av undervisningen måste beakta hur rummen är utformade för att stödja olika inlärningsbehov, vilket kan innebära att skapa tillgänglighet för elever med olika rörelseförmågor eller att utforma särskilda områden för koncentration och återhämtning.

Asp-Onsjö (2020) poängterar att kopplingen mellan rumslig inkludering och extra anpassningar är tydlig. För att skapa en inkluderande lärmiljö måste skolans fysiska miljö planeras och anpassas noggrant, med särskild hänsyn till individuella behov och förutsättningar. Detta kan bidra till att skapa en mer tillgänglig och stödjande utbildningsmiljö för alla elever. Att undersöka rumslig inkludering i relation till hur lärarna i fritidshemmet upplever fritidsverksamhetens fysiska miljö och hur detta påverkar den inkluderande praxisen gällande elever i behov av extra anpassningar, är avgörande för vår studie. Detta involverar att granska hur utformningen och användningen av skolans rum och platser kan främja eller hindra inkludering för eleverna.

4.2 Social inkludering

I det sociala perspektivet av extra anpassningar är fokus att skapa en inkluderande social miljö, där elever känner sig välkomna och accepterade. Insatser inom detta område kan innefatta främjande av vänskapsrelationer, arrangemang av stödjande gruppaktiviteter, både formella och informella, och utveckling av metoder för att förebygga samt hantera eventuella stigmatiseringar. Inom ramen för extra anpassningar med social inkludering, betonar Asp-Onsjö (2020) betydelsen av hur mycket eleven interagerar socialt med sina kamrater och skolpersonal. Fokus läggs på interaktionen både med lärare och andra elever. Asp-Onsjö (2020)

argumenterar för att varje elev har rätt att känna sig delaktig i den sociala gemenskapen inom skolklassen och liknande sammanhang.

SPSM (2023) poängterar att en skoldag innefattar olika aktiviteter och möten, där lunchen och rasterna på skolan exemplifieras som aktiviteter som vanligtvis inte organiseras av vuxna. Detta ger eleverna större frihet att umgås med sina klasskamrater. För vissa elever kan dessa mer självständiga aktiviteter vara utmanande, då de kräver egna initiativ för att delta i det som deras kamrater gör. Att skapa tillgängliga aktiviteter under rasterna, organiserade av vuxna, underlättar denna gemenskap med jämnåriga och är centralt för trivseln i skolan. SPSM (2023) framhåller vikten av att verksamheten skapar förutsättningar för delaktighet, för att säkerställa att alla barn och elever kan vara aktiva och delaktiga enligt sina egna förutsättningar. Detta innebär att erbjuda gemensamma aktiviteter som är tillgängliga för alla och skapa sociala mötesplatser, där barn och elever kan kommunicera och få information om vad som händer i gruppen eller klassen.

Hur lärarna i fritidshemmet upplever att de arbetar med den sociala inkluderingen kan vara avgörande för hur de möter utmaningar såsom hantering av konflikter, främjande av positivt kamratskap och att erbjuda stöd till elever med olika sociala behov. Därav är det relevant att ta reda på hur lärarna i fritidshemmet upplever och adressera dessa utmaningar för att skapa en miljö där elever i behov av extra anpassning känner sig socialt inkluderade.

4.3 Didaktisk inkludering

Didaktisk inkludering innebär att införa särskilda anpassningar i undervisningen. Denna pedagogiska strategi appliceras för att möta den enskilde elevens unika inlärningsbehov. Det omfattar anpassning av undervisningsmaterial, tillhandahållande av extra stöd och differentierad undervisning för att säkerställa likvärdiga möjligheter till lärande och deltagande för alla elever. Didaktisk inkludering, enligt Asp-Onsjö (2020), innebär att lärare medvetet anpassar undervisningen för att säkerställa att alla elever kan delta på sätt som passar deras individuella förutsättningar. Lindström & Pennlert (2019) förklarar att genom att fokusera på grundfrågorna inom didaktiken, som handlar om vad som ska läras ut, hur det bäst kan ske, och varför det är viktigt att det lärs ut, kan lärare skapa optimala lärandevillkor för varje elev. Enligt Asp-Onsjö (2008) är det viktigt att påpeka att det inte finns en tydlig gräns mellan när undervisningen är inkluderande och när det gäller att vara med i gemenskapen. En elev kan vara med i undervisningen men inte riktigt känna sig inkluderad i gruppen, och tvärtom.

Anpassningar i undervisningen är viktiga för att hjälpa varje elev att känna sig mer inkluderad på olika sätt. Då den didaktiska inkluderingen inom fritidshemmet har en betydande del för att skapa optimala lärandevillkor för elever i behov av extra anpassningar, är det relevant att ta reda på hur lärarna i fritidshemmet upplever att de arbetar i undervisningen för att möta olika elevers behov.

4.4 Inkludering och anpassningar inom fritidshemmet

Fritidshemmet utgör en central arena för alla elevers lärande och utveckling, med potential att kompensera för olika uppväxtvillkor. Det inkluderar både alla elever och de med funktionsnedsättningar. Enligt Hylander & Guvå (2017) kan specialpedagogiska insatser ses som ett stöd för vissa elever, medan inkludering som ett koncept som sträcker sig till alla elever. Nilholm (2020) menar att en inkluderande verksamhet tilldelar alla individer samma värde, oavsett etnisk bakgrund, diagnos, kön eller klass. Det är relevant att diskutera fritidshemmet som en inkluderande plats där målet är att alla elever ska vara delaktiga.

Hylander & Guvå (2017) understryker att elevhälsoteamet fungerar som en integrerad del för att främja inkludering och stödja elever med olika behov. Teamet spelar en roll i att identifiera och utvärdera enskilda elevers behov, samordna specialpedagogiska insatser och skapa en övergripande struktur för att säkerställa att varje elev får möjlighet till delaktighet och utveckling. Genom ett samarbete mellan fritidshemmet och elevhälsoteamet kan en stödjande miljö skapas för alla elever, oavsett deras individuella förutsättningar.

4.5 Samverkan med elevhälsoteamet för inkludering i fritidshemmet

Samverkan med elevhälsoteamet för inkludering på fritidshemmet är av central betydelse enligt Skolverket (2023). Det understryks att elevhälsoteamet bör inrikta sig på förebyggande och hälsofrämjande åtgärder för att stödja elevernas utveckling mot övergripande utbildningsmål. En integrerad del av det förebyggande arbetet involverar skapandet av extra anpassningar för elever i behov av stöd. Genom att fokusera på aktiviteter som främjar elevernas välbefinnande kan behovet av åtgärdande insatser minskas. Samverkan mellan pedagoger och elevhälsopersonal i tvärprofessionella team möjliggör olika bidrag till detta arbete, inklusive anpassningar för elever i behov av stöd (Skolverket, 2023). Enligt Hylander & Guvå (2017) innebär arbetet med extra anpassningar inom elevhälsoteamet hinder- och främjande analyser för att göra lärandet begripligt, meningsfullt och hanterbart för varje elev. I praktiken innebär

detta att när en elev behöver extra anpassningar, bör det finnas en tydlig rutin för hur rektorn leder elevhälsoteamet i det förebyggande arbetet för att säkerställa att elever i behov av extra anpassningar får det stöd de behöver. Efter att behovet av extra stöd och anpassningar har fastställts och utvärderats bör elevhälsoteamet aktivt arbeta med att utveckla strategier som är anpassade för elevernas inläring, i samverkan med läraren.

Hylander & Guvå (2017) betonar vidare att elevhälsoteamet har potential att bidra till kunskapsdelning genom att erbjuda utbildning och handledning till lärare. Detta syftar till att öka förståelsen för olika funktionsvariationer och därmed främja inkluderande metoder som är effektiva för varje enskild elev. Hylander & Guvå (2017) framhåller att även om det finns generella metoder som fungerar för elever med olika svårigheter, behöver varje fall betraktas som unikt. Specialpedagogen och specialläraren spelar en viktig roll i att bidra med skräddarsydda lösningar för eleven genom att tillämpa specialpedagogiska perspektiv. Denna samverka blir därmed avgörande för att säkerställa en inkluderande miljö på fritidshemmet.

Asp-Onsjös (2020) tre dimensioner om social, rumslig och didaktisk inkludering lyfter fram att samverkan med elevhälsoteamet är en väsentlig komponent för att stödja elevers utveckling och inkludering. Det betonas att teamet utför hinder- och främjandeanalyser för att underlätta lärandet för elever i behov av extra anpassningar. Dessutom poängteras samverkan mellan pedagoger och elevhälsopersonal som avgörande, och elevhälsoteamets potential att erbjuda utbildning och handledning för att främja inkluderande metoder framhålls. Asp-Onsjös (2020) inkluderingsperspektiv framhäver att varje elevs behov är unikt och att specialpedagogen och specialläraren spelar en viktig roll i att skapa skräddarsydda lösningar genom specialpedagogiska perspektiv. Sammantaget pekar texten på att samarbetet med elevhälsoteamet är en nyckelkomponent för att främja inkludering och stödja elever med olika behov.

5. Metod

I detta avsnitt beskrivs vilken metod studien är baserad på. Vidare beskrivs studiens genomförande, etiska överväganden, urval och bearbetning.

5.1 Metodval

Användningen av kvalitativa intervjuer som metod i en studie används när forskare strävar efter att samla in beskrivande information om hur informanterna upplever en specifik situation (Denscombe, 2018). I denna studie genomförs en kvalitativ metod i form av semistrukturerade intervjuer för att undersöka hur lärare på fritidshem upplever sitt arbete i relation till elevernas behov av extra anpassningar. Enligt Denscombe (2018) är semistrukturerade intervjuer ett lämpligt val för att erhålla detaljerad och fördjupad information från individuella informanter. Då informanternas egna uppfattningar är i fokus i denna studie utfördes personliga intervjuer, som enligt Denscombe (2018), är lättare att genomföra än gruppintervjuer. Eftersom de åsikter som uttrycks under intervjun kommer direkt från den intervjuade underlättar det för forskaren att koppla specifika idéer till enskilda individer. Denscombe (2018) betonar att semistrukturerade intervjuer möjliggör öppnare och varierade svar från informanterna, med möjlighet till följdfrågor som breddar perspektiven. Christoffersen & Johannessen (2015) stödjer detta och tillägger att semistrukturerade intervjuer ger informanterna möjlighet att uttrycka sina åsikter i egna ord, vilket bidrar till mer detaljerade insikter. Denna forskningsmetod anses vara användbar för att hantera komplexa och sociala situationer i samhället.

5.2 Urval

I urvalsprocessen tillämpades en strategi för målinriktat urval där informanterna var homogena. Detta är särskilt effektivt inom kvalitativ forskning som använder kvalitativa intervjuer (Denscombe, 2018). Informanter var homogena genom att pedagogerna var mellan 25–35 år och var legitimerade lärare i fritidshemmet inom samma kommun. För att underlätta genomförandet begränsades undersökning till sex lärare i fritidshem, en från varje skola. Valet att intervjua sex informanter från sex olika skolor gjordes utifrån att få en bredare inblick i hur lärare i fritidshem upplever att de arbetar med elever i behov av extra anpassningar. På grund av begränsad tid valdes ett bekvämlighetsurval. Bekvämlighetsurval enligt Denscombe (2018) passar till studier där forskare har begränsade resurser som till exempel tid och pengar. Kriteriet för bekvämlighetsurval är att de personer som väljs ut ska vara lättillgängliga. För att spara tid skickades missivbrevet medvetet ut till närliggande skolor för att undvika långa resor för intervjuer.

5.3 Genomförande

Inför intervjuerna identifierades de centrala delar som ingick i den övergripande problemställningen och därefter utarbetades en intervjuguide. Intervjuguiden innehöll även följdfrågor för att fördjupa frågorna. Innan intervjuerna skulle genomföras så skickades ett missivbrev (Se bilaga: 1) ut till tio olika fritidshemsverksamheter. De första sex respondenterna som tackade ja till att medverka i studien valdes ut. Därefter skickades en samtyckesblankett ut till de respondenter som tackat ja (Se bilaga:2). Respondenterna kontaktades via e-post för att fastställa en passande tid och plats för intervjuerna. Totalt intervjuades sex lärare på fritidshem, en från varje skola.

Informanterna intervjuades enskilt, dels på grund av tidsbristen, dels för att inte informanterna skulle känna sig överväldigade med två intervjuare. Informanterna hade autonomi att välja plats och tid som passade dem bäst för intervjuerna, vilket kunde vara deras hem eller deras arbetsplats. Alla intervjuer utfördes på en avskärmad plats, exempelvis i ett tomt klassrum eller personalrum. Detta gjordes för att skapa en lugn och bekväm atmosfär för informanterna. Varje intervju inleddes med en kort introduktion av det valda ämnet. Inspelningen av intervjuerna gjordes via mobiltelefon med informanternas tillåtelse och tog cirka 30 minuter vardera. Alla informanter fick identiska frågor i en enhetlig ordföljd, vilket underlättade analysen av data (Se bilaga:3). Då intervjuerna var semistrukturerade kunde frågorna anpassas efter informanternas svar och utforska nya ämnesområden. Syftet var att informanterna skulle kunna berätta fritt om sina erfarenheter och uppfattningar. Åtgärder togs för att anonymisera och skydda informanternas svar, vilket tydliggörs i avsnittet om etiska överväganden.

5.4 Etiska överväganden

Denscombe (2018) beskriver betydelsen av de fyra övergripande forskningsetiska principerna; informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Nedan beskrivs innebörden av de fyra övergripande forskningsetiska principerna och hur de etiska övervägandena har tagit hänsyn till i denna studie. Informationskravet innebär enligt Denscombe (2018) att alla informanter som deltar i en studie ska informeras om studiens syfte och hur studien ska genomföras. Informationskravet i denna studie beaktades genom att tydligt presentera studiens syfte och beskriva det övergripande genomförandet för informanterna. Informanterna fick information om att mobiltelefonen skulle användas i intervjun för

ljudinspelning. Syftet med att informera informanterna var att säkerställa att de förstod sin roll i studien. Samtyckeskravet innebär att informanterna behöver ge sitt samtycke för att man samlar in information från dem (Descombe, 2018). I denna studie respekteras samtyckeskravet genom att ge informanterna rätten att bestämma över sin medverkan och möjligheten att avbryta deltagandet när som helst utan ytterligare förklaring. Informanterna fick underteckna en samtyckesblankett (se Bilaga:1). Formuläret förmedlade studiens syfte och gav informanterna möjlighet att samtycka till deltagande.

Konfidentialitetskravet innebär enligt Descombe (2018) att den information som samlas in ska behandlas med största aktsamhet och konfidentiellt. I denna studie säkerställdes detta genom en förpliktelse att hålla den insamlade informationen konfidentiell gentemot utomstående. För att försäkra deltagarnas anonymitet i denna studie ändrades deras namn till informanterna 1, 2, 3, 4, 5 och 6. Nyttjandekravet innebär enligt Descombe (2018) att den insamlade informationen endast ska användas för forskningsändamål och inte för andra syften.

Genom att strikt följa dessa etiska principer skapades en trovärdig och respektfull relation till informanterna, vilket ökar tillförlitligheten och validiteten i studiens resultat. Etiken inom intervjuemetoden stärker studiens integritet och försäkrar att informanternas rättigheter och välbefinnande prioriteras.

5.5 Bearbetning och analys av intervjuerna

Enligt Descombe (2018) är en noggrann bearbetning och genomgång av insamlat material vid transkribering en effektiv metod för att upptäcka likheter och skillnader i det insamlade materialet. Den ljudinspelade datan från intervjuerna transkriberades helt inom loppet av en vecka. För att underlätta analysen valde vi att använda färgkodning för nyckelord från varje intervju, i enlighet med våra frågeställningar. Då intervjuerna var semistrukturerade, följde de oftast ett tydligt mönster, vilket underlättade systematiseringen baserat på olika teman. Intressanta delar markerades och ströks under, och eventuella tankar som uppstod antecknades. I analysen användes olika siffror för att identifiera de olika informanternas svar.

Frågeställningarna vägledde oss när vi extraherade mönster från varje intervju och kopplade dem till olika teman, vilket Descombe (2018) menar underlättar bearbetningen av teman för analys- och resultatdelen. Därefter granskades och analyserades resultaten noggrant vid upprepade tillfällen för att identifiera gemensamma mönster och skillnader i informanternas svar. Efter att ha identifierat och kategoriserat våra teman använde vi frågor och relevanta citat

för varje tema för att skapa en sammanhängande analys och resultatdel. Presentationen av resultaten grundas på den information som framkommit genom denna bearbetning och har tematiserats utifrån Asp-Onsjös (2020) inkluderingsperspektiv.

6. Resultat

I detta avsnitt presenteras resultatet av intervjuerna. För att på ett så tydligt sätt som möjligt kunna presentera vårt resultat, har vi valt att framställa resultatet utifrån relevanta kategorier. Redovisning av resultatet tolkas med olika valda intervjuцитat och kommer att ge ett intryck av intervjuens innehåll.

6.1 Tolkning av extra anpassningar i fritidshemmet

Alla sex informanter svarade att de hade en eller flera elever på fritidshemmet i behovet av extra stöd i någon form. När frågan ställdes om informanterna visste vad Skolverkets allmänna råd säger om extra anpassningar kunde tre av informanterna ge en mer detaljerad förklaring kring denna insats. Två informanter tvekade men utgick från att eleverna hade rätt att få anpassning efter deras behov och att det var lärarnas ansvar att anpassa undervisningen efter elevens behov. En informant svarade att hen inte visste vad Skolverkets allmänna råd säger om extra anpassningar. Ingen av informanterna rapporterade att de kunde tillgodose alla elevers behov av extra anpassningar. Däremot framkom en generell enad inställning av informanternas utsagor att extra anpassningar ska ges på fritidshemmet på så sätt att alla elever ska känna sig inkluderade.

Begreppet extra anpassning tolkades inom en bred ram bland informanterna. Tre av informanternas upplevelser om vad extra anpassning skulle kunna vara, beskrevs mer som generella, såsom; att se till att eleven känner sig trygga i skolans miljö, avlägsna olika orosmoment och oklarheter som kan uppstå.

Att eleverna ska känna sig välkomna och undervisningen ska vara förståelig var också något som informanterna tog upp. Informanterna sade:

-Jag tolkar det på så sätt att alla elever ska kunna vara inkluderade i fritidshemsverksamheten på sina egna villkor och efter de förutsättningar de har. Att under eftermiddagen ta bort orosmoment och oklarheter kring var, när och hur samt att göra verksamheten tillgänglig och förståelig. (Informant 3)

-Extra anpassningar kan innebära att fritidshemmet skapar en inkluderande och trygg miljö där alla barn känner sig välkomna och respekterade. (Informant 2)

-Extra anpassningar på fritidshemmet handlar mycket om hur vi skapar en lärande miljö för alla elever som har ett extra behov för att inte känna sig utanför. (Informant 5)

De andra tre informanter nämnde mer specifika anpassningar, såsom exempelvis; bildstöd, tydliga instruktioner, kunna delta i fritidshemsverksamheten på sina egna villkor och efter de förutsättningar de har samt att ge mer tid för eleven för att förbereda sig. Informanterna sade:

-Eleven får exempelvis gå in i salen innan de andra. (Informant 1)

-Vi har samling där vi går igenom dagens och veckans aktiviteter gemensamt. Aktivitetstavlan hänger i korridoren så eleverna kan vad som händer under veckan. (Informant 4)

*-allt från bildstöd, tydliga instruktioner, visa eleven mer uppmärksamhet, ge mer tid att förbereda sig, ungefär som under klassundervisning fast med färre personal på fritids.
(Informant 6)*

När följdfrågan ställdes om de ovannämnda anpassningar var riktade till den enskilde eleven eller applicerades som en generell anpassning svarade fem informanter att vissa anpassningar var generella.

6.2 Arbetet med inkludering på fritidshemmet

När det kommer frågan om hur informanterna arbetar för att inkludera elever med behov av extra anpassning på fritidshemmet, var svaren återigen varierade. Inkludering tolkades på olika sätt av informanterna. Två av informanterna nämnde individuella samtal där de diskuterar med eleven om hur man kan vara en bra kompis eller förbereder inför stora barngrupper. Eftersom fritidshemmets aktiviteter vanligtvis är grupporienterade, framhävde en informant utmaningen med att inkludera vissa elever, särskilt de som har svårigheter med det sociala. Informanterna sade:

-genom att vi stöttar eleven i leken genom exempelvis vara med i leken eller aktivitet. Vi försöker samtala med eleven kring hur man är en bra kompis. (Informant 3)

-Individuella samtal för att förbereda eleven, men de får även möjligheten att inte vara med om de inte vill. Ofta vill de inte vara i stora grupper. Men det finns tyvärr inte möjlighet för att ha mindre grupper. (Informant 6)

Inom ramen för inkludering i arbetet med extra anpassningar nämndes även vuxenstöd. En annan informant uppgav att de alltid stödjer eleven genom att aktivt delta i leken för att eleven inte ska känna sig utanför. Två av informanterna beskrev inkludering som lärarstyrda aktiviteter och tydliga instruktioner. Informanterna sade:

-Så gott det går inkluderar vi alla elever med det går inte i alla situationer och beroende på vad eleverna har för anpassningar. Men till exempel med att eleverna har en bestämd plats nära en vuxen så har alla elever bestämda platser, inte bara just dem som behöver vuxenstöd. (informant 2)

-vi skapar aktivitet som är lärarstyrda, vissa moment som alla elever genomför tillsammans. Två-tre gånger i veckan. Jag uppfattar inte att eleven vill vara utanför. (Informant 4)

En informant berättade att de försökte skapa mindre barngrupper eftersom befintliga grupper är för stora och det finns för få pedagoger. Informanten menade att om en elev behöver ta en paus eller lämna gruppen, blir det problematiskt då pedagogen måste lämna elevgruppen för att se till den enskilde. Av denna anledning skapas större grupper där en pedagog kan röra sig fritt mellan grupperna som en extra resurs.

6.2.1 Rumslig inkludering

Alla informanter påpekade någon form av brist gällande de rumsliga miljöer där elever i behov av extra anpassning kan vara i och arbeta i en lugn miljö. En informant uttryckte en strävan att möta alla elevers behov, men påpekade att omständigheterna, såsom brist på lokaler och personal samt en över lag stressig arbetsmiljö, hindrar dem från att fullständigt tillgodose alla anpassningar. En informant sade:

-Nej, inte alltid. Jag tror att ambitionen och viljan att kunna möta alla elevers behov av anpassningar finns, men i brist på lokaler, personal och en allmänt stressig arbetsituation gör att anpassningarna många gånger faller mellan stolarna. (Informant 4)

En annan informant upplevde avsaknaden av både inomhus- och utomhusmiljöer för elever att varva ner, och menar att de tillgängliga rummen under fritidsverksamheten är för stimulerande för att skapa en lugn atmosfär. Informanten påpekade även att skolgården inte erbjuder en mångsidig och inbjudande miljö, och exemplifierar med att prioriteringar ofta görs på grund av personalbrist, vilket ibland innebär att elever med extra anpassningsbehov inte alltid blir prioriterade framför större barngrupper. Informanten sade:

-Vi skulle dock behöva ett rum som var anpassat för just elever som behöver finna ro. Det finns heller inga bra platser utomhus. (informant 2)

En av informanterna nämnde svårigheterna att starta längre projekt med eleverna, som legobyggen, på grund av brist på utrymme för att lagra material över flera dagar. En annan informant förklarade att när elever behöver ta pauser eller gå en sväng finns det begränsade möjligheter på grund av brist på personal och avsaknad av lämpliga rum. Det är inte alltid möjligt att vara på två platser samtidigt, och prioriteringar måste göras, där den stora barngruppen inte alltid gynnar eleven med extra anpassningsbehov. Informanten sade:

-Vi har många elever med många svårigheter att kontrollera sitt humör och får ibland vredesutbrott. Vi behöver då gå en promenad eller försöka hitta en lugn plats där vi kan sitta i lugn och ro för att samtala. Men tyvärr blir det svårt ibland att gå i väg på grund av brist på personal och specifikt rum. (informant 3)

6.2.2 Social inkludering

Exempel på anpassningar som främjar social inkludering inkluderar bland annat: extra uppmärksamhet, vuxenstöd, lågaffektivt bemötande och positiv feedback. När informanterna tillfrågades om hur de implementerade extra anpassningar på fritidshemmet, svarade tre av informanterna att en vuxen var fysiskt närvarande som stöd.

En informant exemplifierar detta genom att nämna att en extra anpassning kan sker när en vuxen placerar sig på en avskild plats tillsammans med en elev eller har särskilda platser bredvid en vuxen. Informanten sade:

-Vi har bestämda platser i matsalen där en del av eleverna har fått plats vid en vuxen. Vi har tydliga fritidsstrukturer som vi använder oss av varje dag, som gör att alla elever känner igen sig och vet vad som ska hända. Den handlar om hur vi tar emot eleverna, bildstöd på vad som händer under dagen och vårt förhållningssätt. (Informant 5)

En annan informant belyste extra anpassningar där pedagogen går i förväg med eleven för att ge eleven möjlighet att ladda om sina batterier. Till exempel går en vuxen ibland fem minuter tidigare med eleven till matsalen för att undvika stressmoment som kan uppstå när många elever står i kön. Informanten sade:

-Vi låter eleven gå 5 min före i kön. Eleven får en ensamstund med en pedagog för att ladda sina batterier. Pedagog sitter bredvid för att eleven inte ska resa sig och på vägen slå någon eller ta mat som sedan bara slängs. (Informant 1)

En informant gav en mer detaljerad bild av hur de genomförde extra anpassningar på fritidshemmet och sade:

-Vi har visuellt stöd till alla genomgångar och alla moment. En grupp elever behöver en kort genomgång vid varje moment för att gå igenom vad som förväntas av dem och vad som kan göra att de inte får fortsätta delta i aktiviteten. Vi har en timer i varje rum och sätter tid på alla moment. Fritidsverksamheten följer ett veckoschema så samma sak händer alltid på måndagar, tisdagar och så vidare. Skulle planer ändras har vi två elever som måste informeras om detta i god tid och få extra tid att tänka över vad de vill göra i stället. Just nu jobbar vi även med att testa att låta en elev ha ett armband med namnet på den pedagog han ska gå till om något skulle hända eller om han behöver något. (Informant 6)

6.2.3 Didaktisk inkludering

Informanterna tillämpar anpassningar i linje med didaktisk inkludering. Dessa inkluderar åtgärder som extra tid, tydliga och individuella instruktioner, regelbundna pauser, vuxenstöd, positiv feedback, användning av hörselkåpor och tillgängligheten av stressbollar. Dessutom nämndes muntliga genomgångar av veckoscheman, användning av timer vid olika aktiviteter och bildstöd som ytterligare anpassningar. Eleverna stöds i leken genom att pedagogerna aktivt deltar i leken och aktiviteterna. Förberedelser inför aktiviteter sker genom muntliga instruktioner. Vid genomgång av nästa veckas aktiviteter ges extra stöd till eleverna, särskilt de

med utåtagerande behov. Andra åtgärder som nämndes är närvaro av en vuxen och initiering av aktiviteter för att engagera eleverna.

En informant beskrev didaktisk inkludering genom användning av olika metoder som bildstöd och lågaffektivt bemötande. Informanten sade:

-Elever som behöver hörselkåpor eller plusplus kan själv gå och hämta dem vid behov osv...

Bildstöd, låg affektivt bemötande och positiv feedback är vårt förhållningssätt på skolan.

(Informant 2)

Pedagogerna skapar lärarstyrda aktiviteter som alla elever deltar i två till, tre gånger i veckan. Individuella samtal används för att förbereda eleverna inför varje aktivitet, men eleverna ges även möjlighet att välja att inte delta i vissa aktiviteter, särskilt om de inte vill vara i stora barngrupper. Dock finns det inte alltid möjlighet att erbjuda aktiviteter i mindre grupper för dessa elever.

6.3 Samverkan med elevhälsoteamet

Utifrån informanternas utsagor sker samverkan mellan lärarna i fritidshemmet och elevhälsoteamet med varierande frekvens, från möten var tredje vecka till en gång i månaden. Två informanter ansåg att de mötena med elevhälsoteamet inte är tillräckliga och önskade att fritidshemmet borde ha mer tid för samarbete. En av informanterna sade:

-Ja, vi har möte med elevhälsoteamet cirka två gånger per termin där elevhälsoteamet diskuterar problemlösningar och anpassningar genom hela skoldagen tillsammans med samtliga i arbetslaget. vi tycker att de tillfällena är få och hade önskat mer tid och samarbete med elevhälsoteamet. (Informant 3)

En informant upplevde att fritidshemmet inte riktigt blir inkluderade i ett direkt samtal med elevhälsoteamet utan menar att det oftast sker via klassläraren och att det ofta är skolan som prioriteras. Informanten påtalade vidare att de extra anpassningar som elevhälsoteamet bistår med oftast handlar om anpassningar som sker i klassrummet. Informanten ansåg att eftersom eleverna är mer utomhus under fritidstiden behöver elever andra typer av anpassningar. Informanten sade:

-Elevhälsoteammöten sker samtidigt med klassläraren där det alltid handlar om skoltids anpassningar. Vi på fritids saknar egen tid med elevhälsoteamet vilket hade önskats. Därför att annan typ av extra anpassning behövs under fritidstiden. På fritidshemmet har vi mycket mer undervisning utomhus än vad de har under skoldagen. (Informant 2)

6.4 Kompetens inom fritidshemmet

När det gäller de kompetenser som informanterna ansåg vara nödvändiga för att ge lämpligt stöd till elever i behov av extra anpassning i fritidshemmet framkommer ett enhetligt och klart svar. Sammanfattningsvis identifieras tre gemensamma aspekter: avsaknad av utbildning/fortbildning för att hantera elever med olika funktionsvariationer, handledning av specialpedagoger samt samarbete och kommunikation mellan pedagoger.

Tre informanter påpekade att många av deras kollegor saknar relevant utbildning, vilket gör arbetet mer utmanande. Informanterna betonade även bristen i egen kompetens, trots utbildning, vilket blir tydligt när de arbetar med vissa diagnoser som eleverna har. Dessutom nämndes att tillgången till specialpedagoger är begränsad, och kommunikation och samarbete mellan kollegor betonas som avgörande för att ge eleverna optimalt stöd. Så här svarade informanterna:

-Relationell kompetens. Erfarenhet av extra anpassningar. (Informant 1)

-Jag tycker att utbildning eller fortbildning i konflikthantering eller utbildning inom funktionsvariation är viktig. Känns ibland som att vi blir lite lämnade till vårt öde och ska 'släcka bränder' så gott vi kan. Jag är utbildad men trots det känner jag mig inte 100% säker i vissa situationer. (Informant 2)

-Människor som kommunicerar med varandra och är övertydliga. Handledning med erfarenhet, alltså utbildning exempelvis, specialpedagog. (Informant 3)

-Jag skulle säga att personalen skulle behöva betydligt mer utbildning i hur man bemöter elever med olika typer av svårigheter. (Informant 5)

7. Resultatanalys

Detta kapitel inleds med en analys av intervjuerna med lärarna i fritidshemmet i relation till våra frågeställningar och syfte. Informanternas beskrivning av extra anpassningar analyseras här utifrån Asp-Onsjös (2020) inkluderingsteori samt tidigare empiri. Analysen redovisas genom sju teman: tolkning av extra anpassningar i fritidshemmet, arbetet med inkludering på fritidshemmet, rumslig, social och didaktisk inkludering, samverkan med elevhälsoteamet och kompetens inom fritidshemmet baserad på elevernas behov av extra anpassningar.

7.1 Tolkning av extra anpassningar i fritidshemmet

Begreppet extra anpassning tolkades brett bland informanterna. Samtliga sex informanter bekräftade att de hade en eller flera elever på fritidshemmet som behövde extra stöd i någon form. När de tillfrågades om deras kännedom kring Skolverkets allmänna råd om extra anpassningar, var deras svar olika. En del informanter gav en varierad och mer detaljerad förklaring till vad extra anpassningar kan innebära i fritidshemmet, medan andra gav vagare svar, såsom att eleverna hade rätt till anpassning efter behov, men att det var klasslärares ansvar att ge dessa anpassningar i första hand. Den variationsrika synen från fritidshemslärarna kring extra anpassning går i linje med den tidigare forskningen från Skolinspektionens (2016) kvalitetsrapport och Karlssons (2017) studie. Studien visar på en allmän bristande kunskap kring riktlinjerna gällande extra anpassning, och detta belyses även i denna studie.

Att arbeta inkluderande, genom att säkerställa trygghet och en välkomnande undervisningsmiljö var en gemensam nämnare i informanternas tolkningar av extra anpassningar. De konkreta anpassningar som nämndes var exempelvis bildstöd, tydliga instruktioner, förtur och möjlighet för elever att delta i aktiviteterna på sina egna villkor. Vidare framkom att vissa av anpassningarna som applicerades inte var kopplade till en enskild elev utan på hela elevgruppen. Fenomenet att en anpassning tillämpas i grupp är inte helt ovanligt enligt Skolinspektionens (2016) kvalitetsgranskningsrapport. Rapporten visar att vissa lärare använder anpassningar utifrån det genomsnittliga behovet som framträtt i elevgruppen, vilket inte är ändamålet med extra anpassningar.

7.2 Arbete med inkludering på fritidshemmet

Enligt Skolverket (2019) har skolan ett ansvar att skapa lärmiljöer som bidrar till elevernas kunskapsutveckling såväl som deras personliga utveckling. När det gäller att inkludera elever med behov av extra anpassning på fritidshemmet var svaren varierade och inkluderade olika strategier. Informanterna nämnde bland annat individuella samtal med specifika elever i behov av extra anpassningar. Dessa samtal ska hjälpa eleverna att förbereda sig inför olika typer av aktiviteter. Vissa informanter betonade utmaningen med inkludering i grupporienterade aktiviteter på rasterna, särskilt för de elever som har svårigheter med det sociala. Att dessa grupporienterade aktiviteter kan vara utmanande för vissa elever är enligt SPSM (2023) på grund av att eleverna självständigt måste ta egna initiativ för att delta i de aktiviteter som kamraterna gör.

Vuxenstöd nämndes också inom ramen för inkludering i arbetet med extra anpassningar, där informanterna uppgav att de deltar några gånger i leken för att stödja eleven och undvika att eleven känner sig utanför. För att skapa en positiv lärmiljö där eleverna känner sig trygga, inkluderade och motiverade, betonar Wernholm (2022) betydelsen av grupporienterad undervisning på fritidshemmet och menar att tillgängliga aktiviteter bör organiseras under rasterna, ledda av vuxna, på så sätt att en kreativ lärmiljö som främjar kommunikation och delaktighet skapas. Däremot nämnde ingen av informanterna att aktiviteter som genomfördes var baserade utifrån elevernas intresse, vilket enligt Wernholm (2022) är en viktig del för att främja positiv inställning och ett ökat självförtroende.

Andra metoder som beskrivs av informanterna kring inkludering är användning av bildstöd, bestämda platser, lågaffektivt bemötande, tydliga instruktioner och genomgångar av dagens schema. Dessa åtgärder är viktiga enligt Elvstrand, Lago & Lundqvist (2022) för att främja inkludering.

7.2.1 Rumslig inkludering

Samtliga informanter upplever någon form av brist i de rumsliga miljöerna för elever i behov av extra anpassningar. Enligt informanternas utsagor strävar de efter att tillgodose alla elevers behov, men hinder som brist på optimalt utformade lokaler, trångboddhet och en stressig arbetsmiljö försvårar deras arbete med extra anpassningar. Den rumsliga miljön, enligt Asp-Onsjö (2020), är central för elever i behov av extra anpassning, då den främjar deras inläring, trivsel och välbefinnande. Vissa informanter upplever en otillräcklig miljö, både inomhus och

utomhus för elever att varva ner eftersom rummen oftast är överbefolkade som leder till hög ljudnivå och distraktion, vilket kan påverka eleverna negativt.

Andra informanter menar att de tillgängliga rummen som används för fritidsverksamheten är för stimulerande för elever med extra anpassningsbehov, eller att den fysiska miljön brister genom att rummen inte är optimalt anpassade i form av möblering och storlek. Asp-Onsjö (2020) och Tufvesson (2014) framhäver betydelsen av att eleverna får möjlighet till olika rumsliga aktiviteter, samt förklarar att den fysiska miljön är avgörande för elevens optimala möjlighet för utveckling, men menar att en bristande sådan kan även hämma deras inläring. Konsekvenserna av bristande lokaler enligt informanterna innebär att längre projekt inte kan påbörjas på grund av exempelvis brist på förvaringsmöjligheter för material. Det framkommer även att skolgården saknar en mångsidig och inbjudande miljö för att stimulera elever med extra anpassningsbehov. Asp-Onsjö (2020) betonar tydligt sambandet mellan rumslig inkludering och extra anpassningar. För att främja en inkluderande lärmiljö för alla elever krävs noggrann planering och anpassning av skolans fysiska miljö, med hänsyn till individuella behov och förutsättningar.

Denna studies resultat gällande den rumsliga inkluderingen bekräftas av Wernholms (2022) forskning, som påpekar att många fritidshem befinner sig i en utmanande situation med icke-funktionella lokaler och stora elevgrupper.

7.2.2 Social inkludering

Sammanfattningsvis framgår det från informanternas svar att de extra anpassningar som genomförs för att främja social inkludering innebär att hitta olika lösningar för att alla elever ska känna sig delaktiga i gruppen. Exempelvis förklarar informanterna vikten av kontinuerliga samtal med eleverna om hur man kan vara en bra kompis och respektera olikheter. Detta går i linje med vad Asp-Onsjö (2020) anser om det sociala perspektivet av extra anpassningar där fokus är att skapa en inkluderande social miljö för att alla elever ska känna sig välkomna och accepterade. Vidare förklarar Asp-Onsjö (2020) att insatser inom detta område kan innefatta främjande av vänskapsrelationer. Andra exempel som nämns av informanterna är att en vuxen agerar som stöd för att främja elevernas sociala inkludering, ofta genom att delta i lekar eller aktiviteter. Asp-Onsjö (2020) betonar att den sociala inkluderingen inte enbart gäller relationerna mellan elev och elev utan elev och lärare. För att motverka att elever som har svårt att skapa relationer hamnar utanför, skapas lärarstyrda aktiviteter.

SPSM (2023) anser också att det är viktigt att pedagogen genom att skapa tillgängliga aktiviteter under rasterna, som är organiserade av vuxna, kan förutsättningar för delaktighet skapas och säkerställas att alla barn och elever är aktiva och delaktiga enligt sina egna förutsättningar. Informanterna upplever att de har svårigheter med att skapa mindre grupper på grund av exempelvis brist på personal. Mindre grupper kan enligt informanterna hjälpa många elever med svårigheter att delta i lekar och att känna sig inkluderade. Asp-Onsjö (2020) påpekar att eleverna kan ha svårigheter att skapa sociala relationer på grund av de omfattande stora elevgrupperna. Vuxenstöd för elever i behov av extra anpassning nämns i olika sammanhang i syfte att främja social inkludering samt för att underlätta många stressiga moment. Det omfattar extra uppmärksamhet, lågaffektivt bemötande, positiv feedback, en fysiskt närvarande vuxen eller att det finns en särskild plats att sitta bredvid en vuxen.

7.2.3 Didaktisk inkludering

Informanterna upplever att de inom ramen för den didaktiska inkluderingen lägger stor vikt vid tydlighet. För att eleverna ska få en förståelse för vad som förväntas av dem varje dag, samt vilka mål som ska uppnås, etableras klara riktlinjer. Utifrån informanternas utsagor framkom att tydliga riktlinjer skapas genom att pedagogerna går igenom både dagliga aktiviteter och veckoplaner med elever i behov av extra anpassningar. Andra typer av didaktisk inkludering implementeras också, såsom att ge extra tid att förbereda sig, pauser, vuxenstöd, positiv feedback, hörselkåpor, stressbollar, muntliga genomgångar, timer och bildstöd. Asp-Onsjö (2020) poängterar att lärare medvetet ska anpassa undervisningen för att säkerställa att alla elever kan delta utifrån deras individuella förutsättningar. Att inkludera didaktik i undervisningen är att införa särskilda anpassningar samt pedagogiska strategier och metoder som möter varje enskild elevs unika inlärningsbehov.

Informanterna uppgav att de engagerar sig i lek och förbereder aktiviteter genom att ge muntliga instruktioner, detta för att initiera engagemang hos eleverna. Lärarstyrda aktiviteter skapas två till tre gånger i veckan. Individuella samtal används för att förbereda eleverna inför olika aktiviteter, samt att elever får möjlighet att välja att inte delta i stora grupper, även om mindre grupper inte alltid kan erbjudas.

7.3 Samverkan med elevhälsoteamet

Enligt Wernholm (2022) anses samverkan med elevhälsoteam och lärare vara grundläggande för att kunna erbjuda effektiva extra anpassningar, och bristen på detta samarbete leder till

ojämn kvalitet i undervisningen på fritidshemmet. Enligt informanternas utsagor har samtliga regelbunden samverkan med elevhälsoteamet, men en informant upplever att fritidshemmet inte direkt involveras i dialogen med elevhälsoteamet. Informanten förklarar att samverkan vanligtvis sker genom klassläraren eftersom skolan oftast prioriteras. Skolinspektionen (2016) betonar att elevhälsans kompetenser bör användas för att stödja elevernas utveckling och bidra till att skapa miljöer som främjar elevers lärande och hälsa. I specialpedagogens yrkesroll ingår att stötta lärarna med att förebygga svårigheter i olika miljöer i verksamheten.

Studiens resultat utifrån informanternas utsagor visar på en stor variation gällande tidsperioderna för när dessa möten sker. Trots regelbundna möten lyfter informanterna en önskan om ett ökat samarbete med elevhälsoteamet. Fem av sex informanter upplever att de nuvarande mötena är otillräckliga för att få relevant stöd i arbetet med extra anpassning. En önskan om närmare samverkan går i linje med Elvstrand m.fl. (2022) och deras undersökning där resultat visar på bristande samverkan som påverkar fritidshemmets möjlighet att erbjuda extra anpassningar. Även studien av SPSM & Marina Wernholm (2022) belyser de utmaningar som fritidshemslärare möter när det gäller extra anpassningar och särskilt stöd för elever på grund av bristande samverkan mellan kollegor, klasslärare och elevhälsoteam. Denna avsaknad av kommunikation kan leda till att elever i behov av stöd inte får tillräckligt med hjälp.

7.4 Kompetens inom fritidshemmet

Utifrån informanternas upplevelser är de överens om de nödvändiga kompetenserna som behövs för att stödja elever med extra anpassningsbehov i fritidshemmet. Sammanfattningsvis identifieras tre gemensamma aspekter: brist på utbildning/fortbildning för att hantera elever med olika funktionsvariationer, handledning av specialpedagoger, samt samarbete och kommunikation mellan pedagoger.

Tre informanter framhäver att många kollegor saknar relevant utbildning, vilket skapar utmaningar då de upplever att de får bära en tyngre börda. Å andra sidan betonar informanterna även kritik av egen kompetens, trots utbildning, särskilt när de arbetar med vissa diagnoser som kräver specifika anpassningar. Utifrån informanternas svar framkommer det även att en del är öppna för att lära sig mer om olika diagnoser för att kunna anpassa undervisningen på bästa sätt för varje elev. Tillgången till specialpedagoger är begränsad, och informanterna poängterar att kommunikation och samarbete mellan kollegor är avgörande för att ge optimalt stöd för elever i behov av extra anpassningar. Dessa tre aspekter som informanterna lyfter bekräftas också i

Karlssons (2017) studie där klasslärarna visar på precis samma önskan. Detta är alltså inte en exklusiv problematik som rör fritidshemmen utan kan även ses i skolan bland klasslärarna. Enligt Lago & Elvstrand (2020) och Wernholms (2022) syn på saken ökar möjligheterna att erbjuda ett bättre stöd till elever i behov när pedagoger delar sina kunskaper och resurser, vilket i sin tur leder till en mer enhetlig undervisningskvalitet.

8. Diskussion

I detta avsnitt följer en diskussion och en kritisk granskning av studiens resultat, som sedan summeras i en slutsats. Efter detta diskuteras den valda forskningsmetoden och avslutningsvis läggs förslag fram för eventuell framtida forskning.

8.1 Resultatdiskussion

Syftet med studien var att studera hur lärare i fritidshemmet upplever att de arbetar med extra anpassningar samt deras samverkan med elevhälsoteamet beträffande extra anpassningar. Detta för att skapa en förståelse för de upplevda utmaningarna i arbetet med extra anpassningar och hur man kan utveckla nya förhållningssätt i arbetet.

Fritidshemmet kan vara särskilt utmanande för många elever på grund av att eleverna står inför flera övergångar under skoldagen. Detta kan upplevas som särskilt svårt för elever i behov av extra anpassningar. Många elever i behov av extra anpassningar behöver tydliga strukturer och rutiner, särskilt vid övergångar och under aktiviteter. År 2014 introducerades begreppet extra anpassningar genom en lagändring för att stödja elever med svårigheter eller funktionsnedsättningar utan formell dokumentation. Att det råder allmän osäkerhet kring Skolverkets riktlinjer om extra anpassningar ter sig uppenbart bland informanterna. Tidigare forskning från Karlssons (2017) studie visar att denna oklarhet även förekommer hos klasslärare. En anledning till denna oklarhet kan kopplas till att riktlinjer för extra anpassning inte framgår i Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (Lgr22, 2022) som lärarna dagligen arbetar utifrån. För att inhämta information om hur extra anpassningar bör tillämpas behöver lärarna aktivt söka i Skolverkets allmänna råd för arbete med extra anpassningar.

Informanterna i studien upplever hinder relaterade till arbetet med extra anpassningar på fritidshemmet. Dessa hinder inkluderar bristande samarbete mellan pedagoger, specialpedagoger och elevhälsoteamet, brist på tillgängliga lokaler och en mångsidig och

inbjudande miljö. I stället för att använda sig av specifika åtgärder för att möta individuella behov upplever pedagogerna att de många gånger implementerar generella anpassningar som kan gälla alla elever. Det visar att pedagogerna inte kan ta hänsyn till de specifika behov som eleven i behov av extra anpassning har. Detta går emot vad Tufvesson (2014) säger, att pedagogens främsta uppgift är att anpassa undervisningen med verktyg som tar hänsyn till elevernas individuella förutsättningar, eftersom eleverna har olika behov av stöd. Informanterna lyfter svårigheter att få till individuella anpassningar då elevgrupperna är stora och pedagogerna få. Detta kommer exempelvis till uttryck då informanter uppger att de inte kan lämna elevgruppen för att stötta en enskild elev utifrån dennes behov då det påverkar resten av elevgruppen.

Informanternas upplevelser av att inte räcka till, skulle kunna koppla med den önskan som uttrycks i form av handledning från elevhälsoteamet, eller närmare bestämt specialpedagog. Enligt informanternas erfarenheter och tidigare forskning är samarbetet med elevhälsoteamet av betydelse för arbetet med extra anpassningar på fritidshemmet. Informanterna uppger att det föreligger brister i samverkan och att det finns en önskan om en ökad samverkan med elevhälsoteamet. Elvstrand m.fl. (2022) bekräftar bristen i samverkan som påverkar fritidshemmets förmåga att tillhandahålla extra anpassningar. Även Karlsson (2017) betonar bristen i samverkan mellan klasslärare och elevhälsoteam, vilket leder till otillräcklig tillämpning av extra anpassningar för elever. Karlsson (2017) menar att en ökad samverkan mellan lärare och elevhälsoteam kan bidra till en mer effektiv implementering av extra anpassningar. Samtidigt skulle man kunna vända på resonemanget. Ofta kan extra anpassningar upplevas som en exkludering snarare än som en inkludering. Exempelvis som en av informanterna nämner, att en elev som extra anpassning får gå ensam med en pedagog till matsalen innan sina kamrater. Utifrån ett inkluderingsperspektiv är det viktigt att eleven känner sig delaktig i ett sammanhang. Ingen informant i studien uppgav att de utgick från elevens önskan eller intresse vid utformningen av extra anpassningar. Det gör att även detta kan upplevas som en exkludering.

Utifrån Asp-Onsjös (2020) inkluderingsperspektiv skulle man kunna föra följande resonemang. Utifrån den sociala inkluderingen är relationer betydande. Relationerna mellan pedagoger och elever är av central betydelse i arbetet med extra anpassningar. Utmaningen ligger i hur dessa relationer kan utvecklas i dagens omfattande elevgrupper. Eleverna med svårigheter och i behov av extra anpassningar trivs bättre i mindre grupper, enligt Elvstrand, Lago och Lundqvist (2022). Att skapa mindre grupper verkar vara svårt, enligt informanternas upplevelser, detta på grund av brist på personal. Även i Elvstrand, Lago & Lundqvists (2022) studie upplevde lärare

i fritidshem att arbetsmiljön på fritidshemmet kan vara påfrestande, särskilt med hänsyn till stora elevgrupper och en upplevd ansträngd personalsituation. Den didaktiska inkluderingen, som informanterna anser vara grundläggande för deras möjlighet att ge extra anpassningar, går i linje med Elvstrand, Lago & Lundqvists (2022) studieresultat. Elvstrand, Lago & Lundqvist (2022) menar att för att främja inkludering bör olika åtgärder implementeras, såsom avsatta platser vid mellanmålet, klara instruktioner, små gruppaktiviteter, vuxenledda aktiviteter, tydliga rutiner samt anpassat material och schema. Utifrån informanternas utsagor används flera olika typer av didaktiska anpassningar som exempelvis schema över veckan, hörselkåpor, bestämda platser och vuxenledda aktiviteter. Även Asp-Onsjö (2020) poängterar att lärare medvetet använder sig av olika arbetssätt och anpassat material i undervisningen för att möjliggöra deltagande för alla elever utifrån deras individuella förutsättningar.

Enligt Lindström & Pennlert (2019) betonas vikten av att klargöra vad, hur och varför inom den didaktiska inkluderingen. När pedagogen använder dessa tre frågor kan hen skapa en strukturerad och komplett förståelse för olika processer för eleverna. För att koppla den didaktiska inkluderingen till extra anpassningar så är det viktigt att läraren själv förstår vikten av vad, hur och varför ett moment ska genomföras. Genom detta kan läraren också ge eleven bättre förutsättningar. När läraren har syftet klart för sig så är det även lättare att implementera extra anpassningar för att främja den enskilde elevens lärmiljö. I denna studie framkommer att lärarna arbetar med "vad" och "hur", däremot framkommer inte "varför".

Asp-Onsjö (2020) belyser vidare den rumsliga inkluderingen genom att skolans fysiska miljö är avgörande för elevernas optimala utveckling. Den fysiska miljön kan antingen stödja eller hämma elevernas inläring. Inomhusmiljön bör särskilt främja pedagogisk verksamhet, social interaktion, fysisk aktivitet och möjligheter till vila och återhämtning. De flesta informanter upplever en otillräcklig miljö både inomhus och utomhus för elever att koppla av samt att tillgängliga rum för fritidsverksamheten är för stimulerande för elever i behov av extra anpassningar.

8.2 Slutsats

Slutsatserna som dras i studien är att lärare i fritidshemmet inte fullt ut kan tillgodose elevernas behov av extra anpassningar. Vidare i studien framkommer en önskan från informanterna om en fördjupad kompetens kring att möta elever med olika utmaningar. Studiens resultat visar svårigheter med att anpassa undervisningen för elever med olika behov. Även om informanterna hävdar att de försöker använda olika sätt för extra anpassningar, finns det inte

tillräckligt med vuxna och resurser för att göra arbetet mer varierat och möta alla elevers behov. Pedagogerna känner sig isolerade i sin utbildning och måste fatta svåra beslut på egen hand. De anser att alla elevers behov av extra anpassningar inte tillgodoses på grund av bristande resurser och problem som rör personal, samarbete och lokaler. Detta bekräftas även av tidigare forskning. Pedagogerna använder olika anpassningar, men många är generella och inte anpassade för varje elev. Dessutom råder allmän osäkerhet bland pedagogerna om vad extra anpassningar innebär, vilket också bekräftas av tidigare granskning från Skolinspektionen. Att informanterna strävar efter framgång inom didaktisk-, rumslig- och social inkludering är tydligt, liksom önskan om närmare samverkan med elevhälsoteamet. Dock framgår det genom informanternas utsagor att det utgör en betydande utmaning.

8.3 Metoddiskussion

Enligt Denscombe (2018) är intervjuer det lämpliga valet när man strävar efter att få djupare information från enskilda pedagoger, snarare än ytlig information från ett större antal pedagoger. Denscombe (2018) definierar tillförlitlighet inom en studie som graden av pålitlighet hos det insamlade datamaterialet. För att säkerställa trovärdighet föreslås intervjuer med mellan sex och åtta personer samt noggrann övervakning av insamlingen av resultaten.

Studien genomfördes genom individuella intervjuer med sex lärare i fritidshemmet. Intervjuerna skedde enskilt, det vill säga med en intervjuare och en respondent. Patel & Davidsson (2019) lyfter dock fram risken som kan uppstå när två olika intervjuare genomför separata intervjuer. Patel & Davidsson (2019) menar att bristen på liknande följdfrågor under intervjuerna kan ha en inverkan på resultaten vilket riskerar att påverka den insamlade data. Patel & Davidsson (2019) påpekar även att viktig information, såsom mimik, betoningar och gester, kan gå förlorad vid transkribering och därigenom påverka tolkningen av data. Transkriberingen samt analysen av datainsamlingen genomfördes gemensamt för att få en samsyn då det främjar en sammanhängande och helhetsförståelse av det insamlade materialet. Enligt Denscombe (2018) ökar en systematisk och transparent övervakning av dessa steg trovärdigheten genom att minska risken för fel eller snedvridning i datainsamlingen.

Huruvida informanten talar sanning under en intervju kan vara avgörande för resultatet, menar Denscombe (2018). Enligt Denscombe (2018) finns det inga vattentäta metoder för att kontrollera om informanten talar sanning och menar därför att informanterna bör handplockas. Genom att välja specialister eller experter inom området kan en högre trovärdighet uppnås. I

denna studie beslutades det att endast genomföra intervjuer med legitimerade lärare inom fritidshemmet. Denscombe (2018) påpekar att det kan finnas en tendens att formulera frågor på ett sätt som leder informanterna att svara på ett sätt som de tror är i linje med forskarens synpunkt. Vid utformningen av frågorna för studien undveks användningen av specifika termer, såsom rumslig, didaktisk och social inkludering, för att minimera risken för att påverka informanternas svar.

Denscombe (2018) menar att kvalitativa intervjuer fokuserar på djupgående förståelse och individuella perspektiv, vilket gör att resultaten kan vara unika för de specifika deltagarna och den kontext där studien genomförs. Dessutom kan informanternas egna tolkningar påverka resultaten och tolkningen av dem. Även om semistrukturerade intervjuer var ett lämpligt val i studien för att erhålla detaljerad information från individuella informanter finns det nackdelar med kvalitativ metod. I studien valdes medvetet att genomföra intervjuerna på olika skolor för att få variationsrikt svar, med målet att upptäcka mönster. Lärarna på fritidshemmet som intervjuades svarade på frågor baserat på deras perspektiv inom den specifika situation och kontext där de arbetar. Informationen har tolkats med hänsyn till dessa omständigheter. Trots att intervjun genomfördes på informanternas arbetsplatser har deras svar inte påverkats av den omgivande miljön, eftersom intervjun genomfördes i enskilda lokaler.

Trovärdighet i studien innebär att bedöma studiens lämplighet och dess omfattning inom forskningsområdet (Denscombe, 2018). Studiens trovärdighet har stärkts på grund av att olika miljöer med liknande inriktning studerades, vilket gav liknande resultat. I studien har resultat och tidigare forskning stärkts av överensstämmelse om brister i samverkan med elevhälsoteamet och avsaknad av kompetens kring Skolverkets riktlinjer för extra anpassningar.

Studiens huvudsakliga mål har varit att undersöka deltagarnas individuella upplevelser, snarare än att sträva efter generalisering.

Detta utmanas av kvalitativa metoder, enligt Denscombe (2018), som betonar att dessa metoder inriktar sig på att förstå och tolka unika kontexter snarare än att generalisera resultat som kan tillämpas på en bredare population. Bryman (2018) belyser även svårigheten att generalisera resultat i kvalitativa studier och understryker att resultaten från studien inte bör betraktas som representativa för alla lärare inom fritidshemmet. För att minimera påverkan av forskarens egen förståelse och tolkning har det i denna studie aktivt strävats efter objektivitet, i enlighet med dess övergripande syfte och forskningsfrågor.

Sammanfattningsvis har den kvalitativa metoden varit effektiv för att grundligt utforska och förstå deltagarnas erfarenheter och perspektiv. Den kvalitativa metoden öppnade upp för en flexibel kommunikation vilket gav deltagarna möjlighet att uttrycka sina åsikter på ett detaljerat sätt. De insikter som erhöles från intervjuerna har inte bara fördjupat förståelsen för studiens syfte, utan även bidragit med komplexitet och djup till datamaterialet. Metoden har spelat en avgörande roll för att fånga variationen och mångfalden i deltagarnas berättelser och har på ett meningsfullt sätt bidragit till att uppfylla studiens övergripande mål och forskningsfrågor.

8.4 Framtida forskning

Efter genomförd studie har en del frågor uppstått. Denna studies syfte var att undersöka om lärarna på fritidshemmet upplever att de arbetar utifrån elevernas behov av extra anpassningar samt om hur informanterna upplevde samverkan med elevhälsoteamet. Som en del av framtida forskning hade det varit intressant att vidare undersöka elevernas egna upplevelser huruvida de själva upplever sig inkluderade utifrån rumslig-, didaktisk- och social inkludering. Detta skulle kunna genomföras i form av observationer i verksamheten samt genom elevintervjuer. Genom att integrera elevens perspektiv kan en sådan studie ge en kompletterande bild av hur extra anpassningar upplevs och hur de påverkar delaktighet i fritidshemmet.

Referenslista

Andishmand, C. (maj 2019). Inkluderande undervisning – fritidshemmets arbete med elever i behov av extra anpassningar och särskilt stöd.

<https://www.skolverket.se/download/18.d56125d17821e55a8b1efa/1623654354585/Fritidshemmets-arbete-med-elever-i-behov-av-extra-anpassningar-och-sarskilt-stod-2.pdf>

Asp-Onsjö, L. (2008). *Åtgärdsprogram i praktiken: att arbeta med elevdokumentation i skolan*. (1. uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Asp-Onsjö, L. (2020). Specialpedagogik - från "en skola för alla" till strukturell exkludering. i Lundgren, U.P., Säljö, R. & Liberg, C. (red). (2020). *Lärande, skola, bildning*. (Femte utgåvan). (s. 428–442) [Stockholm]: Natur & Kultur.

Bryman, A. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. (Tredje upplagan). Stockholm: Liber.

Christoffersen, L. & Johannessen, A. (2015). *Forskningsmetoder för lärarstudenter*. (1. uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Denscombe, M. (2018). *Forskningshandboken: För småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. (Fjärde upplagan). Lund: Studentlitteratur.

Duvander, E (maj 2023). Arbetet med extra anpassningar och särskilt stöd under elevernas hela dag i skolan och i fritidshemmet.

<https://www.skolinspektionen.se/aktuellt/pagaende-granskningar/arbetet-med-extra-anpassningar-och-sarskilt-stod-under-elevernas-hela-dag-i-skolan-och-i-fritidshemmet/>

Elvstrand, H. Lago, L & Lundqvist, J. (2022): *Fritidshemslärares arbete, trivsel, inkluderande arbetssätt*. FPPU. 6 (2), 115–117. DOI: 10.7146/fppu.v6i2.134278.

<https://tidsskrift.dk/FPPU/article/view/134278/179219>

Elvstrand, H., Lago, L & Lundqvist, J (oktober 2022) Fritidshemslärares arbete, trivsel, inkluderande arbetssätt och samverkan - en enkätstudie i svensk fritidskontext *Forskning i Pædagogers Profession og Uddannelse* vol 6 no.2. <https://doi.org/10.7146/fppu.v6i2.134278>

Gustafson, K., Hjørne, E. (2015) *Friskolan som en frizon för elever i behov av särskilt stöd? Inkludering, olikhet och specialpedagogik för alla*. Pedagogisk forskning i Sverige.

Hjörne, E., & Säljö, R. (2013). *Att platsa i en skola för alla: elevhälsa och förhandling om normalitet i den svenska skolan*. (Fjärde upplagan) Lund: Studentlitteratur.

Hylander, I. & Guvå, G. (2017). *Elevhälsa som främjar lärande: om professionellt samarbete i retorik och praktik*. (Upplaga 1). Lund: Studentlitteratur AB.

Jahn, C., Reuterswärd, M., Edfelt, D. & Sjölund, A. (2020). *Autism och ADHD i fritidshemmet: tydliggörande pedagogik*. (Första utgåvan). [Stockholm]: Natur & Kultur.

Karlsson, L. (2017). *Anpassningarnas dilemman, Samhällskunskapslärares syn på extra anpassning*. <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1109051/FULLTEXT01.pdf>

Lago, L. & Elvstrand, H. (oktober 2020). "Vi har väldigt lite tid för varandra här": Temporala och spatiala förutsättningar för samverkan mellan grundskola, förskoleklass och fritidshem. *Utbildning och Lärande / Education and Learning*. 14(1), 121–138. <http://www.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A1473044&dswid=->

Leifler, E. (2022). *Praktisk inkludering*. (Första upplagan). Stockholm: Liber.

Lindström, G. & Pennlert, L. (2019). *Undervisning i teori och praktik: en introduktion i didaktik*. (7:e reviderade upplagan). [Umeå]: Fundo Förlag.

Lundgren, U.P., Säljö, R. & Liberg, C. (red.) (2020). *Lärande, skola, bildning*. (Femte utgåvan). [Stockholm]: Natur & Kultur.

Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet. (2022). Skolverket. <https://www.skolverket.se/getFile?file=9718>

Nilholm, C. (2020). *Perspektiv på specialpedagogik*. (Upplaga 3). Lund: Studentlitteratur.

Patel, R. & Davidson, B. (2019). *Forskningsmetodikens grunder: att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. (Femte upplagan). Lund: Studentlitteratur.

Pihlgren, A.S. (red.) (2017). *Fritidshemmets didaktik*. (Andra upplagan). Lund: Studentlitteratur.

Rondahl, H. (2022). *Extra anpassningar - vems ansvar? tydliggör processen och minska Någonannanismen*. (Upplaga 1). Lund: Studentlitteratur.

Schröder, M. & Tuisku, J. (2015). *Fritidshemmets uppdrag: ett helhetsperspektiv på elevens utveckling och lärande*. (Första upplagan). Stockholm: Liber.

Sjölund, A., Jahn, C., Lindgren, A. & Reuterswärd, M. (2017). *Autism och ADHD i skolan: handbok i tydliggörande pedagogik*. (Första utgåvan). Stockholm: Natur & Kultur.

SFS 2010:800. Skollag. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

Skolverket (2019) Inkluderande undervisning – fritidshemmets arbete med elever i behov av extra anpassningar och särskilt stöd. Inkluderande undervisning - fritidshemmets arbete med elever i behov av extra anpassningar och särskilt stöd (skolverket.se)

Skolverket (2022). *Extra anpassningar, särskilt stöd och åtgärdsprogram*.

<https://www.skolverket.se/regler-och-ansvar/ansvar-i-skolfragor/extra-anpassningar-sarskilt-stod-och-atgardsprogram#h-Sarskiltstod>

Skolverket (2023). *Leda elevhälsan i skolan*. Leda elevhälsan i skolan - Skolverket

Skolinspektionen (2016) *Skolans arbete med extra anpassningar-*

kvalitetsgranskningsrapport. Skolans arbete med extra anpassningar (skolinspektionen.se)

Skolforskningsinstitutet. (2021) *Meningsfull fritid, utveckling och lärande i fritidshem*.

Systematisk forskningssammanställning. Skolforskningsinstitutet. n <https://www.skolfi.se/wp-content/uploads/2021/12/Fritidshem.pdf>

Specialpedagogiska skolmyndigheten, (2023), *Värderingsverktyg för tillgänglig utbildning Handledning*. <https://webbutiken.spsm.se/handledning-till-varderingsverktyg-for-tillganglig-utbildning>

Tuvfesson, C. (2014). *Värderingsverktyg för tillgänglig utbildning*. Förskola och skola. Härnösand: Specialpedagogiska skolmyndigheten.

Wernholm, M. (november 2022). *Fritidshemslärares erfarenheter av extra anpassningar och särskilt stöd i fritidshemmet*. foU- skriftserie. Nr.15.

<https://webbutiken.spsm.se/fritidshemslarares-erfarenheter-av-extra-anpassningar-och-sarskilt-stod-i-fritidshemmet/>

Bilaga 1

Missivbrev

Hej,

Vi är två lärarstudenter som studerar vid högskolan Kristianstad och ska skriva vårt examensarbete. Syftet är att undersöka om lärarna på fritidshemmet upplever att de arbetar utifrån elevernas behov av extra anpassningar.

Målgruppen vi riktar oss till är legitimerade grundlärare i fritidshemmet. Vi kontaktar dig med en förfrågan om du skulle vilja medverka i en semistrukturerade intervju som vi beräknar kommer att ta ungefär 30 min att genomföra. Intervjuerna kommer att ske under hösten 2023, på arbetsplatsen, via Zoom eller per telefon, detta efter överenskommelsen. Vid intervju via zoom eller per telefon kommer samtyckesblanketten att skickats till deltagarna via post. Ditt deltagande är frivilligt och intervjun är sekretessbelagd vilket innebär att det är förbjudet att röja uppgiften vare sig det sker muntligen eller genom att lämna ut handlingen. Du kan när som helst under medverkan i studien välja att avbryta, utan att behöva ge någon som helst förklaring till varför.

Intervjun kommer att spelas in på en mobiltelefon och sedan transkriberas och avidentifieras. Avidentifieringen kommer att ske genom att deltagarna kommer att benämnas som exempelvis "deltagare 1, 2, 3" osv i den slutliga rapporten. Efter att vi analyserat svaren kommer den att redovisa och delas internt med lärare och studenter som går samma kurs. Alla inspelningar kommer att förstöras efter att intervjuerna blivit transkriberade. Vi hör gärna av oss och skickar arbetet som ett tack för din medverkan.

Vi hoppas på ditt deltagande och ser fram emot att ta del av dina erfarenheter då din upplevelse är viktig för vidare studier för utveckling av ny kunskap!

Med vänlig hälsning

Mona Carlsson / 0709325179..... / mona.carlsson82@gmail.com

Janeth Stover / 0709713213..... / Janethstover@gmail.com

Handledare: Per Davidson..... / per.davidson@hkr.se

Bilaga 2

Samtyckesblankett

Samtyckesblankett gällande deltagande i studie som undersöker hur lärare i fritidshemmet beskriver anpassningar kopplat till elevens olika stödbehov

JA, jag har läst informationsbrevet, tagit del av studiens syfte samt vilka rättigheter jag har som informant.

JA, jag samtycker till att delta i intervjun och att intervjun spelas in med ljudupptagning som efter transkribering kommer att förstöras.

Ort: .....

Datum: .....

Namn: .....

Namnförtydligande: .....

Bilaga 3

Intervjufrågor

1. Känner du till vad Skolverket säger om extra anpassningar på fritidshemmet?
  - Om nej, vad tror du att det beror på?
2. Hur tolkar du begreppet extra anpassningar på fritidshemmet?
3. Har ni elever i behov av extra anpassningar på fritidshemmet?
  - Om ja, vilka behov finns?
4. Upplever du att alla elevers behov av extra anpassningar tillgodoses?
  - Vad tror du det kan bero på? Kan du ge exempel
5. Vilka kompetenser anser du behövs för att elever i behov av extra anpassningar ska få lämpligt stöd i fritidshemmet?
6. Förekommer det något samarbete mellan fritidshem och elevhälsoteamet?
  - Om ja, på vilket sätt?
7. Hur genomför ni extra anpassningar på fritidshemmet?
  - Ge exempel
8. Hur arbetar ni för att inkludera elever i behov av extra anpassning på fritidshemmet? Ge exempel

Tack för din medverkan!